

broda, nije bilo kako to nalazi vještak u svom nalazu i mišljenju 40%, već da je oštećenje obale prije spornog udara bilo daleko veće, te da je ono dosizalo i do 70%.

G.B.

B) Odluke stranih sudova i arbitraža

ENGLESKI APELACIONI SUD

Presuda od 7.III 1969.

Brod "Putbus"

Ograničenje odgovornosti vlasnika broda - Osnivanje fonda ograničene odgovornosti u inozemstvu - Ako je u inozemstvu osnovan fond ograničene odgovornosti i nakon toga u Engleskoj položen polog za oslobodjenje broda zaustavljenog u Engleskoj, polog se na zahtjev brodovlasnika oslobadja - Polog se oslobadja bez obzira na to da li će engleska presuda u zemlji gdje je fond osnovan imati učinak "res judicata"

Na putu u Rotterdam, u nizozemskim vodama, došlo je 25.XI 1967. do sudara broda "Stubbenkammer", pripadnosti DDR i engleskog broda - tankera "Zenatia". Brod "Stubbenkammer" je potonuo. Nizozemski državni organi su podigli podrtinu, jer je smetala plovidbi, a na trošak vlasnika. Brodovlasnici "Stubbenkammera" su radi ograničenja svoje odgovornosti prema Nizozemskoj vladi položili fond ograničene odgovornosti u visini od nizozem. forinti 353.653,47. Engleski brodovlasnici broda "Zenatia", smatrajući da je do sudara došlo krivnjom "Stubbenkammera", a u namjeri da povedu parnicu u Engleskoj radi naknade štete, dali su zaustaviti brod istog brodovlasnika "Putbus" ("sister-ship"). Istočno-njemački brodovlasnici su brod oslobodili položivši u Engleskoj polog od engleskih funti 30.000.--, koji je odgovarao visini zahtjeva za naknadu štete.

Tuženi vlasnici "Putbusa" ustali su prijedlogom za vraćanje toga pologa s obzirom na to što je fond ograničene odgovornosti položen u Rotterdamu. Prvostepeni sudac Karminski odbio je taj prijedlog tuženog, jer je smatrao da je, s obzirom na mjesto polaganja fonda ograničene odgovornosti, slobodan da po svojoj ocjeni odbije ili prihvati zahtjev, a nije htio da ga prihvati smatrajući da presudu engleskog suda o odgovornosti u sudaru i o iznosu štete Nizozemska vlada ni sud ne moraju smatrati kao presudjenu stvar ("res judicata").

Apelacioni sud je naprotiv uvažio žalbu tuženoga i naredio da se oslobodi polog i to iz slijedećih bitnih razloga iznesenih u votumima Lorda Denninga M.R. i apelacionih sudaca Edmunda Daviesa i Phillimorea.

Suci su smatrali da odluka zavisi o tumačenju odredaba engleskog Marchant Shipping (Liability of Shipowners and Others) Act, 1958, koji je u englesko interno pravo unio odredbe Konvencije o ograničenju odgovornosti vlasnika morskih brodova od 1957. Taj zakon ovlašćuje brodovlasnika da ograniči svoju odgovornost na plaćanje naknade štete ("to pay damages") do određenog maksimuma, ako je do događaja, koji je tome razlog, došlo bez njegove osobne krivnje ("without their actual fault or privity"). Među tim događajima nabraja u čl.2, st.1 u sl.d) Zakon i čine ili propuste bilo koje osobe u plovidbi ili upravljanjem broda uslijed kojih su povrijeđena neka prava. U čl.2, st.2, izjednačuju se s događajima iz st.1, sl.d) čl.2. najprije u sl.a) sve obveze i odgovornosti koje nastaju u vezi s dizanjem, uklanjanjem ili uništenjem potonulog broda, a zatim u sl.b) obveze i odgovornosti koje nastaju s obzirom na naknadu štete, kako bilo prouzročene, plovnim putovima. Sl.a) nije još stupilo na snagu, a sl.b) već vrijedi. Dalje Zakon u čl.5. u st.1. predviđa osnivanje fonda ograničene odgovornosti, a u st.2. predviđa da se taj fond, ako je negdje već osnovan, može pod određenim uvjetima vratiti. No u čl.5, st.4, sl.c) kaže se u vezi sa slučajevima kad fond ne bude mogao biti oslobođen da će to biti i onda "tamo gdje samo dio iznosa za koji je jamstvo dano bude na raspolaganje tužitelju neće se smatrati da ono odgovara njegovom zahtjevu ako bilo koji dio bude na raspolaganje nekom tužitelju s obzirom na odgovornost koja nije ograničena u smislu st.1. ovog člana". (Engleski: "...c) where part only of the amount for which a guarantee was given will be available to a claimant that part shall not be taken to correspond to his claim if any other part may be available to a claimant in respect of a liability to which no limit is set as mentioned in subsection (1) of this section".) Osnovno pitanje je da li je tuženi brodovlasnik "Stubbenkammera" ovlašten ograničiti svoju odgovornost za potraživanje koje ima protiv njega Nizozemska vlada. Suci svode na to značaj netom citiranoga sl.c) st.1. čl.5, Zakona od 1958, nakon što je sudac Davies istakao kako je taj propis potpuno nejasno stiliziran, a i drugi suci su se s njime složili, pa je citirao Lord Justicea Scruttona u "Green v. Premier Glynrhonwy Slate Company Ltd." (1928) koji je za jedan drugi zakon rekao "...ako me se pita da li sam dokučio značenje riječi koje odgovara namjeri parlamenta, otvoreno priznajem da nemam o tome ni najmanjeg pojma...". Ipak suci tumače spomenutu odredbu tako da utvrđuju kako je prema čl.140. Nizozemskog građanskog zakonika odgovornost za

naknadu štete utemeljena na krivnji i kako to vrijedi i za uklanjanje podrtine. U Engleskoj postoji po Common law-u pravo da se s naslova naknade štete naplate od brodovlasnika primjereni troškovi za uklanjanje zapreke za plovidbu (prema Dee Conservancy Board and Others v. McConnell and Another /1928/). U nizozemskom pravu nema takve odredbe kao što je ona iz Zakona od 1936. za Manchester Ship Canal Company prema kojoj je spomenuta pravna osoba ovlaštena naplatiti troškove uklanjanja podrtine od brodovlasnika bez obzira na krivnju. Na temelju te odredbe je u slučaju "The Stonedale br.1" (1956) Kuća lordova sudila da se u njemu radi o novčanoj obvezi ("debt"), a ne o naknadi štete ("damages"), pa da prema tome ako nisu i ako jesu krivi nisu ovlašteni vlasnici podrtine da ograniče svoju odgovornost prema čl.503. Merchant Shipping Acta. Izričito je tim povodom Kuća lordova na usta Viscount Simonds izrekla da time nije riješeno pitanje što bi bilo kad bi se postavio zahtjev s naslova naknade štete ("damages") i dokazala krivnja na strani broda. Apelacioni suci su konstatirali da se u ovom slučaju mora postaviti načelo za baš takav slučaj.

Suci smatraju da se radi o obvezi na naknadu štete u Nizozemskoj, koja je šteta utemeljena na krivnji i to za povredu prava činom ili propustom osoba u plovidbi ili upravljanju brodom, jer je skrivljenim potonućem broda povrijedjeno pravo plovidbe odnosnim plovnom putom i time nametnuto dizanje podrtine nadležnim organima. (Lord Denning M.R. ističe da su riječi "povrijedjena prava" engl. "infringed rights" uvrštena u Zakon od 1953. upravo zato da se pokrije praznina u prijašnjem propisu, na koju je prazninu upozorio sudac Langton 1940. u "The Millie".) Prema tome rješenje u slučaju "Stonedale" br.1 ne sprečava brodovlasnika "Stubbenkammera" da ograniči svoju odgovornost, jer je u njemu sudjeno o tražbini koja nije bila utemeljena na naslovu naknade štete, pa je prema tome engleskom sucu otvorena mogućnost da oslobodi polog ostvaren u Engleskoj u vezi s brodom "Putbus". Nije ispravno sudac vršio svoju diskrecionu ocjenu, jer je formalistički stati na stajalište da u Nizozemskoj neće biti kod razdiobe fonda ograničene odgovornosti priznata engleska presuda kao "res judicata". Vijeće smatra da će se Nizozemska vlada ravnati prema izrekama engleskog suda o krivnji i o visini štete, makar i ne u formalnom sudskom postupku, a osim toga odredba Konvencije od 1957. o obaveznom odnosno fakultativnom oslobađanju jamčevnih pologa nakon osnivanja fonda ograničene odgovornosti u jednoj od država ugovornica bila bi besmislena kad bi se prihvatilo stajalište prvostepenog suca. Stoga je prihvaćen prijedlog tuženoga da se njegov polog oslobodi.

Izričito je dano dopuštenje za ulaganje pravnog lijeka na Kuću lordova.

(LLR 1969,1, str.253)

E.P.

Obustava privremenih mjera i fond ograničenja
odgovornosti u inozemstvu

Presuda Engleskog Apelacionog suda u slučaju "Putbus" značajna je s razloga što je utvrdila načelo da tada kada zbog skrivljene povrede nekog prava nastane tražbina s naslova naknade štete, takva tražbina dolazi pod udar ograničenja odgovornosti štetnika-brodovlasnika (dakako ako nema njegove osobne krivnje, v. o tome V. Filipović, Neograničena odgovornost brodovlasnika u slučaju njegove osobne krivnje - Značenje izraza "actual fault or privity", Naša zakonitost 1966, 3, str.212). U svrhu da dodje do toga stajališta morao je sud tumačiti ne samo propise iz 1958, nego i utvrditi da mu tumačenje prijašnjih propisa, koji su dijelom jednaki sa sadanjima, od strane Kuće lordova u slučaju "Stonedale" ne zatvara taj put. Pokazalo se da novi propis omogućava s obzirom na to da izričito spominje odgovornost za "damages" (tj. naknadu vanugovorne štete), ograničenje te odgovornosti, a da je samo tamo gdje dolaze do primjene posebni propisi koji nameću odgovornost za troškove uklanjanja podrtnine bez obzira na krivnju, dok sl.a) st.2, čl.2. Zakona od 1958. ne stupi na snagu, isključeno ograničenje odgovornosti, jer se u takvim slučajevima radi o zahtjevima koji su zasnovani na tome da je drugi za vlasnika podrtnine izvršio njegovu zakonsku dužnost, pa prema tome nastaje novčana obveza koja pada pod kategoriju onih koje su se nekada ostvarivale tužbom za dug ("action of debt"). Smisao takvog stava je da do sada u Engleskoj ne može doći do ograničenja odgovornosti brodovlasnika prema zahtjevima na naknadu troškova za dizanje podrtnina tada kada postoje posebni zakonski propisi koji nameću plaćanje tih troškova brodovlasnika i onda kada ga ne tereti krivnja. Kad brodovlasnika tereti krivnja (dakako ne osobna) on može ograničiti svoju odgovornost. Ova čudnovata antinomija bit će uklonjena kad spomenuto sl.a) stupi na snagu, a to zavisi formalno od odluke Ministra transporta i avijacije (st.5, čl.2. Zakona od 1958), no stvarno još i od međunarodnog stupanja na snagu Konvencije od 1957. Medjutim moguće je da Kuća lordova preinači presudu "Putbus", pa da za obje pravne situacije odluči jednako, iako to nije vjerojatno s obzirom na dosadanji stav judikature i teorije (v. Sotiropoulos, Die Beschränkung der Reederhaftung, 1962, str.143).

Možda je još interesantnije pitanje primjene diskrecione ocjene na oslobodjenje pologa, jer postoji fond ograničene odgovornosti u Nizozemskoj. (U Nizozemskoj je položeno hol.for. 353,653,47 što odgovara 40.771 funti, a jamčevni je polog stoga samo 30.000.- funti, jer je osnovan samo za odštetni zahtjev brodovlasnika "Zenatia"-e.) Naime engleski propis (čl.5, st.1-4. Zakona od 1953) reproducira

odredbe Konvencije od 1957. prema kojoj sud mora osloboditi polog (odnosno svaku drugu zahvaćenu imovinsku vrijednost) kad je fond osnovan u luci u kojoj je došlo do događaja iz kojega je nastala tražbina, zatim u prvoj luci ticanja, i konačno u luci iskrcaja putnika ili tereta ako se oni nalaze u državi ugovornici, a može, no ne mora polog osloboditi kad je fond osnovan u jednoj državi ugovornici odgovara čl.5. Konvencije. U konkretnom slučaju je došlo do potonuća broda van luke, pa prema tome Rotterdam nije bio jedan od onih foruma koji su privilegirani u Konvenciji i Zakonu od 1958, jer nijedan od kriterija st.2, čl.5. Konvencije nije dolazio u obzir, a osim toga Konvencija od 1957. još nije stupila na snagu pa nema država ugovornica. Medjutim diskreciona ocjena suda je dolazila u obzir, ali tu je prvomolbeni sud tako upotrijebio da ako bi njegova ocjena ostala, ne bi nikada moglo doći do oslobođenja pologa zbog fonda osnovanog u inozemstvu. Naime presuda izrečena u inozemstvu će rijetko "ipso iure" biti "res judicata" u zemlji fonda ograničene odgovornosti, ali u postupku ograničenja će rijetko tko osporiti priznanje tražbine koja je sudski, pa makar u inozemstvu, raspravljena i utvrđena. Prema tome sučeva argumentacija je bila takva da je doista, kao što je i istaknuto u votumu Lorda Denninga, činila besmislenom samu mogućnost oslobađanja pologa, kako je u Konvenciji predviđena.

Vrijedi podvući važnost koja je u interpretaciji dana činjenici da je u Zakonu od 1958. upotrijebljena riječ "damages", koje nema u Konvenciji na istom mjestu, što je dopustilo sudu da izidje iz okvira "debt" iz "Stonedale" br.1, kao i na kritiku teksta samoga zakona za koji Lord Denning na jednom mjestu (str.256) kaže: "Ja neću čitati taj član. On nije engleski. To je samo zbirka riječi-simbola". Medjutim riječi "povreda prava" ("infringement of rights"), riječi koje, kako suci kažu, ispunjavu prazninu prijašnjeg propisa od 1894. preuzete su u Zakon od 1958. iz Konvencije od 1957, a u tu Konvenciju su te riječi ušle na zahtjev engleske delegacije upravo stoga što je to u njihovom pravu bilo potrebno. Oba ova primjera pokazuju kako je osjetljiva ravnoteža engleskog prava na način kako se redigira pojedini propis. Medjutim priznati valja da tumačenje koje je tim pitanjima dala presuda "Putbus" - ograničenje odgovornosti za troškove uklanjanja skrivljeno potonulog broda i direktive za diskrecionu ocjenu o oslobađanju pologa izvršenog radi puštanja zaustavljenog sister-shipa, a kada je osnovan fond ograničene odgovornosti u inozemstvu - odgovara potrebama prometa, i da s obzirom na obavezu tumačenja propisa u odlukama viših sudova za niže sudove po načelu obaveznih precedenata ta odluka postavlja načela koja će imati odjeka i van Engleske. Ipak treba pričekati odluku Kuće lordova da bi se moglo reći da su ta dva pitanja konačno riješena.

E.P.